

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2025.20>**Л.І. Аркуша**

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики, детективної
та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»
orcid.org/0000-0002-0422-6416

О.В. Чернов

доктор філософії, асистент кафедри криміналістики, детективної
та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»
orcid.org/0009-0002-6038-9479

О.О. Паламарчук

аспірант кафедри криміналістики, детективної
та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»
orcid.org/0000-0003-3354-3215

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК

У статті досліджено окремі інноваційні методи, які доцільно застосовувати під час проведення огляду місця події при розслідуванні квартирних крадіжок.

Результати виявлення та розслідування квартирних крадіжок свідчать про необхідність комплексного підходу до збору доказів та аналізу слідів під час огляду місця події.

Окрему увагу приділено інноваційним методам фіксації та моделювання місця події. Серед них використання цифрових технологій, таких як 3D-сканування, фотографія високої роздільної здатності, відеозйомка з дронів та застосування програмного забезпечення для створення інтерактивних моделей місця події. Такі підходи дозволяють більш точно зафіксувати обстановку, мінімізувати ризик втрати важливої інформації та полегшити її подальший аналіз.

У статті розглянуто типові сліди злочинів, які залишаються на місці квартирних крадіжок: сліди злому, відбитки пальців, сліди взуття, волокна одягу, біологічні матеріали (кров, волосся), а також цифрові докази (відеозаписи з камер спостереження, дані зі смарт-пристроїв). Акцентовано увагу на важливості виявлення та належного документування таких слідів для підвищення ефективності розслідування.

Доведено необхідність акцентування уваги на нетипові сліди, які можуть вказувати на інсценування крадіжки. Зазначено, що важливим етапом тактики огляду місця події є використання спеціальних засобів для виявлення слідів, таких як магнітні і флуоресцентні порошки для дактилоскопії, а також хімічні засоби для виявлення відбитків пальців на різних поверхнях.

У підсумку, стаття містить узагальнення сучасних підходів до огляду місця події при розслідуванні квартирних крадіжок, акцентує увагу на важливості комплексного та професійного підходу. Результати дослідження мають теоретичну та практичну цінність для працівників правоохоронних органів, викладачів, студентів юридичних спеціальностей, а також можуть стати основою для розробки інструкцій та рекомендацій щодо вдосконалення процесу розслідування цього виду злочинів.

Ключові слова: огляд місця події, квартирна крадіжка, інноваційні методи, розслідування, сліди, виявлення, документування, інсценування, цифрові технології, інтерактивні моделі, науково-технічні засоби.

Arkusha L.I., Chernov O.V., Palamarchuk O.O. INNOVATIVE METHODS OF CRIME SCENE INSPECTION DURING THE INVESTIGATION OF RESIDENTIAL BURGLARIES

The article explores certain innovative methods that are advisable to apply during crime scene inspection in the investigation of residential burglaries.

The results of detecting and investigating residential burglaries indicate the need for a comprehensive approach to collecting evidence and analyzing traces during crime scene inspections.

Particular attention is given to innovative methods of documentation and modeling of the crime scene. These include the use of digital technologies such as 3D scanning, high-resolution photography, drone video recording, and specialized software for creating interactive models of the crime scene. These approaches enable more accurate documentation of the environment, minimize the risk of losing critical information, and facilitate further analysis.

The article examines typical traces left at residential burglary crime scenes: signs of forced entry, fingerprints, footwear impressions, clothing fibers, biological materials (blood, hair), as well as digital evidence (CCTV footage, data from smart devices). The importance of detecting and properly documenting such traces is emphasized to enhance the effectiveness of investigations.

The necessity of focusing on atypical traces that may indicate a staged burglary is also proven. It is noted that an important tactical step in crime scene inspection is the use of specialized tools for trace detection, such as magnetic and fluorescent powders for fingerprinting, as well as chemical agents for revealing latent prints on various surfaces.

In conclusion, the article summarizes modern approaches to crime scene inspection in residential burglary investigations, highlighting the importance of a comprehensive and professional approach. The research findings have both theoretical and practical value for law enforcement officers, educators, and students of legal disciplines. Additionally, they can serve as the basis for developing guidelines and recommendations to improve the investigation process for this type of crime.

Key words: crime scene inspection, residential burglary, innovative methods, investigation, traces, detection, documentation, staging, digital technologies, interactive models, forensic tools.

Постановка проблеми. Аналіз результатів виявлення та розслідування квартирних крадіжок свідчить про необхідність комплексного підходу до збору доказів та аналізу слідів під час огляду місця події.

Перш за все, якість огляду місця події має значний вплив на подальший хід розслідування і може суттєво визначити успішність пошуку слідів злочинця. Оскільки квартирні крадіжки часто супроводжуються ретельним плануванням та інсценуванням, важливо не лише правильно фіксувати фізичні сліди, але й звертати увагу на будь-які деталі, що можуть вказувати на фальсифікацію обставин злочину. Зокрема, на місці проникнення можуть бути виявлені ознаки, які свідчать про те, що злочинець спочатку проникнув всередину, а потім інсценував крадіжку, намагаючись зробити злам схожим на реальний.

Одним з основних аспектів є застосування сучасних науково-технічних засобів, таких як 3D-сканування, відеозйомка з дронів та фотографія високої роздільної здатності. Використання таких інструментів дозволяє точно зафіксувати положення всіх об'єктів і слідів на місці події, що значно полегшує подальше відтворення хронології подій та виявлення нетипових для крадіжки слідів. Крім того, технології для створення інтерактивних моделей місця події можуть бути корисними для вивчення розташування предметів, слідів та інших елементів, що допомагає у визначенні логіки поведінки злочинця.

Також важливим етапом є обов'язкова перевірка всіх поверхонь на наявність дактилоскопічних слідів, особливо на предметах, до яких злочинці можуть мати доступ. Вилучення таких слідів разом з предметом, на якому вони були виявлені, є важливим елементом тактики огляду. У разі неможливості вилучити предмет повністю, його частини, або навіть мікросліди, повинні бути зафіксовані для подальшого аналізу. Всі сліди, зокрема ті, що вказують на механічні пошкодження, наприклад, від інструментів зламу, повинні бути ретельно зафіксовані з урахуванням їхнього положення та характеру.

Не менш важливою є увага до нетипових слідів, які можуть вказувати на інсценування крадіжки. Визначення характерних ознак, таких як неспіввідношення розмірів пролomu та викрадених предметів, наявність зайвого безладу або «проду-

маного безладу» в приміщенні, має бути здійснено з особливою увагою, оскільки такі ознаки можуть свідчити про спробу переконати слідчого в реальності вчиненого злочину.

Важливим етапом тактики огляду місця події є використання спеціальних засобів для виявлення слідів, таких як магнітні і флуоресцентні порошки для дактилоскопії, а також хімічні засоби для виявлення відбитків пальців на різних поверхнях. Применшення значення цього етапу може призвести до втрати важливих доказів. Застосування аерозольних балончиків з нітгидриновими та іншими хімічними розчинами допомагає виявити сліди, які можуть бути не помітні при звичайному огляді.

Таким чином, актуальність дослідження застосування інноваційних методів огляду місця події під час розслідування квартирних крадіжок не викликає сумнівів. Використання новітніх технологій потребує постійної щільної уваги як практиків, так і науковців, у зв'язку із стрімким розвитком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям використання криміналістичних методів та тактичних прийомів приділено значну увагу багатьма вітчизняними вченими-криміналістами, такими як: Ю.П.Аленін, А.Ф.Волобуєв, В.А.Журавель, А.В.Іщенко, В.О.Коновалова, В.В.Тіщенко, Л.Д.Удалова, Д.М.Цехан, С.С.Чернявський, В.М.Шевчук, В.Ю.Шепітько та ін. Але проблеми використання інноваційних технологій при проведенні як огляду місця події, так і інших слідчих (розшукових) дій залишаються недостатньо вирішеними, у зв'язку із постійним розвитком науково-технічного прогресу.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей використання інноваційних методів огляду місця події під час розслідування квартирних крадіжок

Виклад основного матеріалу. Якість та ефективність проведення огляду місця події при розслідуванні квартирних крадіжок залежить досить часто від виявлення мікрослідів, таких як мікроволокна на предметах, з якими злочинці могли контактувати під час вчинення правопорушення. Оскільки злочинці переміщуються по приміщенню, торкаються меблів, одягу або навіть використовують особисті предмети, мікросліди

можуть накопичуватися на різних поверхнях. Виявлення і вилучення таких слідів є важливим етапом для подальшого розслідування. У випадках, коли вилучення предметів, що містять мікросліди, є неможливим через їх велику цінність чи громіздкість, слід вилучати тільки сліди з поверхні об'єктів.

У разі виявлення слідів пальців рук на місці події, слід одразу після огляду провести забори зразків відбитків пальців від осіб, які мешкали в цьому приміщенні або перебували в ньому нещодавно. Якщо є підстави, зразки також беруть у працівників оперативних підрозділів, які першими прибули на місце події. Зволікання з отриманням таких зразків може ускладнити подальше розслідування. Важливо не обмежуватися апіорною констатацією про непридатність слідів для ідентифікації, адже це можна встановити тільки після експертного дослідження, яке дозволить, наприклад, застосувати методи, такі як пороеджіоскопія або групова приналежність крові [1].

Також слід звертати увагу на будь-які предмети, залишені злочинцями, такі як недопалки, особисті речі, обгорілі сірники тощо. Ці предмети можуть містити різноманітні сліди, включаючи волосся, мікрочастинки, наркотичні чи психотропні речовини, а також специфічні мітки, які можуть дати нову інформацію про злочинця. Залишені на місці події документи або предмети, які очевидно не належать потерпілому, можуть бути свідченням намагання злочинців ввести слідчого в оману, що є важливим аспектом для подальшого аналізу.

Необхідно також враховувати запахові сліди, які можуть зберігатися в приміщенні протягом тривалого часу. Це важливо при розслідуванні квартирних крадіжок з проникненням, оскільки запахи можуть допомогти в ідентифікації злочинців. Забір проб запахових слідів здійснюється згідно з відповідними рекомендаціями, що дозволяє зберегти їх як потенційно важливі докази [2].

Крім того, слід намагатися створити аналог викраденого майна. Для цього варто зробити фотографії подібних предметів, вилучити товарні накладні, сертифікати, чеки, а також переглянути сімейні альбоми, щоб знайти фотографії викрадених предметів. У разі необхідності, фахівець-художник може допомогти відтворити зовнішній вигляд викрадених предметів за описами потерпілого. Ця інформація є важливою для подальшого ефективного розшуку як злочинців, так і викраденого майна.

Інноваційні методи фіксації та моделювання місця події при розслідуванні квартирних крадіжок значно покращують ефективність і точність збору доказів, забезпечуючи більш детальну та об'єктивну інформацію, що є важливою для успішного розслідування і судового процесу.

Одним з таких методів є **3D-сканування**, яке дозволяє створити точну тривимірну модель місця події, зберігаючи всі деталі обстановки, включаючи найдрібніші елементи. Завдяки використанню лазерних сканерів та обладнання, наприклад, LiDAR, можна отримати точні вимірювання та форму приміщення, що дозволяє реконструювати подію, з'ясувати логіку дій злочинця і послідовність його переміщень. Це дозволяє переглядати місце події з різних ракурсів і отримувати більш глибоке розуміння обставин.

Іншим ефективним інструментом є **фотографія високої роздільної здатності**, яка забезпечує чітку фіксацію місця події, даючи можливість виявляти навіть найменші сліди, такі як мікросліди, подряпини або відбитки пальців. Використання сучасних камер і технологій, таких як HDR (High Dynamic Range), дозволяє отримати якісні зображення навіть в умовах поганого освітлення, що є актуальним під час розслідування квартирних крадіжок.

Важливим доповненням є **відеозйомка з дронів**, яка дозволяє здійснити зйомку місця події з висоти, включаючи огляд фасадів будівель і прилеглої території, а також оцінити доступ до приміщення, зокрема у випадках, коли крадіжку було вчинено через балкон або вікно. Це дає можливість отримати додаткову інформацію про можливі шляхи проникнення злочинців, що важливо для реконструкції події.

Інтерактивні моделі місця події є ще одним інноваційним методом, що дозволяє створювати детальні 3D-моделі, які можна використовувати для вивчення обстановки з різних точок зору. Ці моделі можна комбінувати з іншими видами доказів, такими як відеозаписи чи сліди пальців рук, і дають можливість візуалізувати різні сценарії події. Це полегшує пошук і аналіз слідів злочинців, а також дозволяє зрозуміти, як відбувалася крадіжка.

Використання спеціалізованого **програмного забезпечення для аналізу та реконструкції подій**, такого як Autodesk Revit або SketchUp, дозволяє слідчим точно відтворювати місце події і розташування предметів. Такі програми дають можливість проводити детальну реконструкцію обстановки, руху злочинців і зосереджувати увагу на важливих слідах та речових доказах. Інтеграція даних з різних джерел дозволяє створити комплексну картину події, що полегшує подальше розслідування.

Застосування цих інноваційних технологій підвищує точність та ефективність фіксації місця події, дозволяючи отримати більше доказів, які можуть бути використані для розслідування та розкриття квартирних крадіжок. Вони забезпечують більш детальну інформацію про місце кримінального правопорушення і послідовність дій

злочинців, що сприяє успішному розслідуванню та розшуку викраденого майна.

При вилученні слідів важливо дотримуватись кількох основних принципів: по-перше, бажано вилучати сліди разом з об'єктом, на якому вони були залишені. Якщо слід знаходиться на громіздкому або малоцінному предметі, доцільно забрати частину цього предмета разом з самим слідом. У випадку, коли неможливо вилучити предмет або частину предмета, на якому знаходиться слід, необхідно створити його копію шляхом виготовлення зліпка або перенесення сліду на спеціальні матеріали для копіювання слідів. Важливо також зафіксувати точне розташування предмета або його частини на місці події, зазначивши, де знаходяться зовнішня та внутрішня сторони, верх і низ предмета. Усі предмети або їх копії слід упакувати таким чином, щоб уникнути пошкодження слідів під час транспортування та зберігання. Упаковка має бути опечатана, а супровідний документ повинен містити інформацію про вміст, місце, час та особу, яка вилучила предмет, а також зазначити причину вилучення, засвідчивши це підписами слідчого та понятих.

Не менш важливим є використання сучасних науково-технічних засобів під час виявлення та вилучення слідів на місці події. Ці засоби поділяються на інструменти для виявлення, фіксації та безпосереднього вилучення слідів. Розробка нових і вдосконалення вже існуючих технічних засобів безпосередньо залежить від характеристик об'єктів, їхнього стану та властивостей. Окрема увага сьогодні приділяється технічним засобам, які дозволяють отримати інформацію, зберігаючи початковий стан об'єкта без його пошкодження чи знищення.

Серед традиційних засобів виявлення слідів рук варто зазначити нові розробки дрібнодисперсних дактилоскопічних порошків з рівномірним нанесенням, які були запропоновані американською компанією «Sirchie». Порошки серії Volcano Latent Print Powders демонструють чудові результати, мають високу чутливість та здатність прилипати, а також хорошу репродуктивну здатність. Вони доступні в різних кольорах і варіантах м'якості та щільності. Окрім звичайних порошків, компанія виробляє магнітні та флуоресцентні дактилоскопічні порошки – Magnetic Latent Print Powders та Fluorescent Latent Print Powders, які також мають високу якість і представлені в різних кольорових варіаціях. Для специфічних поверхонь фірма «Sirchie» пропонує спеціалізовані порошки: для клейких поверхонь (ASP50D, ASP50L, Crystal Violet), для воцених поверхонь (Sudan Black), для багатобарвних і маслянистих поверхонь (Hi-Fi coin box/galvanic), а також порошки подвійної дії (Hi-Fi dual purpose latent print powder), які поєднують

флуоресценцію або зміну кольору в залежності від поверхні, а також мають властивості звичайних або магнітних порошків.

Що стосується інструментів, то пензлі, пропонувані цією компанією, виготовлені з скловолонних матеріалів або з природних волокон пір'я марабу різних кольорів. Окрім цього, варто звернути увагу на розширення використання аерозольних балонів для виявлення слідів рук за допомогою хімічних методів. Готові розчини нінгідрину та азотнокислого срібла в різних розчинниках випускаються рядом закордонних виробників. Зокрема, фірма «Sirchie» пропонує аерозольні балони з нінгідрином: Nynhidrin Spray 202C на основі етанолу та ксилему, Nynhidrin Spray / Acetone 201 ACE на основі ацетону, а також Nynhidrin Special Formula NSI 609 на основі гідрофторофену (ГФЭ-7100), який не розмиває барвники. Аерозольні балони мають різні модифікації в залежності від кольору та властивостей поверхні [3].

Також варто зазначити, що при огляді місця зламу і проникнення в приміщення можуть бути виявлені ознаки, які вказують на можливе інсценування квартирної крадіжки. Зокрема, одними з основних сигналів є сліди пролomu, розрубу або свердління, які розташовані на внутрішній поверхні зруйнованої перешкоди. Ці сліди можуть супроводжуватися утворенням трісок і стружок, а основна частина фрагментів зруйнованої перешкоди зазвичай виявляється зовні приміщення. Особливо важливою є наявність металевих ошурків і деревних щепок, які утворюються в результаті розпилювання ґрат або дерев'яної стіни, що можуть бути знайдені саме зовні приміщення. Якщо ж розташування уступів на стінках канавки розпилю вказує на те, що розпилювання виконувалося зсередини приміщення, це є ще однією характерною ознакою інсценування. Крім того, якщо на кінцях висмикнутого пробкою присутні сліди зіскобу металу, це може свідчити про попереднє відгинання металу, що також підтримує версію інсценування.

Вказані ознаки є важливими індикаторами того, що крадіжка може бути інсценована, якщо злочинець не міг завчасно проникнути в приміщення, а потім здійснювати злам з середини. До того ж, важливо зазначити, що в самому приміщенні на місці зламу можуть бути відсутні сліди, які неминуче повинні були б утворитися у випадку проникнення злочинця ззовні. Це може свідчити про те, що злочинець не проходив через ці ділянки чи не виконував злам з зовнішнього боку. Крім того, ще однією важливою ознакою інсценування є розміри пролomu, які часто менші за габарити предметів, що нібито були викрадені. Якщо пролом не відповідає розмірам предметів, які залишилися після «крадіжки», це також може свідчити про нереалістичність інциденту.

І, зрештою, «продуманий безлад» у приміщенні або надмірний безлад, що не відповідає логіці поведінки злочинця, також є яскравим індикатором інсценування. Такий безлад може виглядати неприродно, що може бути спричинено спробами створити видимість крадіжки або злому, які насправді не мали місця. Всі ці ознаки разом дають змогу виявити можливе інсценування та розкрити реальні обставини інциденту.

Таким чином, у висновку слід зазначити, що огляд місця події має великий вплив на якість розслідування квартирних крадіжок. Для того, щоб ефективно зафіксувати сліди та провести комплексний аналіз, необхідно поєднувати традиційні методи огляду з сучасними цифровими тех-

нологіями. Це дозволяє не лише підвищити ефективність збору доказів, але й забезпечити вищу точність у відтворенні подій, що значно підвищує ймовірність розкриття кримінального правопорушення та встановлення винних.

Література

1. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019.
2. Басай В.Д. Планування та проведення звичайного варіанту одорологічної експертизи // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Івано-Франківськ: Вид-во Плай, 2002. Вип. ІХ. С. 154–163.
3. Див.: Електронний ресурс. Режим доступу : <http://www.sirchie.com>.